

ความร่วมมือของอาเซียนในการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์

สถานการณ์ในอาเซียน

อาเซียนเป็นภูมิภาคที่ประสบปัญหาการค้ามนุษย์ข้ามแดนมากที่สุดภูมิภาคหนึ่ง โดยส่วนใหญ่จะเป็นการค้ามนุษย์ภายในภูมิภาค การเปิดพรมแดนในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงทำให้การเดินทางข้ามแดนเป็นไปได้ง่ายขึ้น ในปัจจุบันหลายประเทศในอาเซียนเป็นทั้งต้นทาง ทางผ่านและปลายทาง สำหรับการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรีและเด็ก

- กัมพูชา - เป็นประเทศต้นทางมายังไทยและเวียดนาม รวมทั้งเป็นประเทศทางผ่านมาไทย และเป็นประเทศปลายทางจากเวียดนาม
- อินโดนีเซีย - เป็นประเทศต้นทางไปหลายประเทศในอาเซียนและนอกอาเซียน
- ลาว - เป็นประเทศต้นทางไปประเทศอาเซียนอื่นๆ และเป็นประเทศทางผ่านไปเวียดนามและไทย
- มาเลเซีย - เป็นประเทศทางผ่านและประเทศปลายทาง
- ฟิลิปปินส์ - เป็นประเทศต้นทางไปหลายประเทศในอาเซียนและประเทศอื่นๆ
- ไทย - เป็นประเทศต้นทาง ทางผ่านและปลายทาง
- เวียดนาม - เป็นประเทศต้นทางไปจีน กัมพูชา และประเทศอาเซียนอื่นๆ

การดำเนินการของอาเซียนต่อปัญหาการค้ามนุษย์

- ปัญหาการค้าสตรีและเด็กได้รับการกล่าวถึงครั้งแรกโดยผู้นำอาเซียนในการประชุมผู้นำอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการในปี 2540 (1997) ซึ่งได้เรียกร้องให้มีมาตรการที่เข้มงวดในการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งรวมถึงการค้าสตรีและเด็ก และในที่ประชุมครั้งนั้นได้มีการรับรองวิสัยทัศน์อาเซียน 2020 ซึ่งกำหนดให้มีแนวปฏิบัติและมาตรการความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาของภูมิภาค ซึ่งรวมถึงการค้าสตรีและเด็ก

- ในปี 2541 (1998) ผู้นำอาเซียนได้รับรองแผนปฏิบัติการฮานอย เพื่อเป็นแผนแม่บทสำหรับอาเซียนในการดำเนินการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมภายหลังวิกฤตการณ์ทางการเงิน แผนดังกล่าวเรียกร้องให้มีการเสริมสร้างความร่วมมือในการต่อต้านการค้าและการกระทำความรุนแรงต่อสตรีและเด็ก

- ที่ประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 10 เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2547 ที่เวียงจันทน์ ได้ให้การรับรองปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยความ

ร่วมมือในการต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะ สตรีและเด็ก¹ ซึ่งกำหนดแนวทางความร่วมมือระหว่างอาเซียนในการต่อต้านปัญหาการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความร่วมมือระหว่างหน่วยงานตรวจคนเข้าเมืองของประเทศอาเซียน และได้รับรองแผนปฏิบัติการเวียงจันทน์ (Vientiane Action Programme – VAP) ซึ่งประกอบด้วยแผนการดำเนินงานใน 3 เสาหลักของอาเซียน (ประชาคมความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน) โดยแผนปฏิบัติการดังกล่าวได้ครอบคลุมถึงการส่งเสริมความร่วมมือในการต่อต้านการค้ามนุษย์ด้วย

กลไกของอาเซียนที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการค้ามนุษย์

- การประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านอาชญากรรมข้ามชาติ (ASEAN Ministerial Meeting on Transnational Crime – AMMTC) /การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนด้านอาชญากรรมข้ามชาติ (Senior Officials Meeting on Transnational Crime – SOMTC) -ของไทยมีสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) เป็นหน่วยงานหลัก

- คณะกรรมการอาเซียนด้านสตรี (ASEAN Committee on Women) -ของไทยมีสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (สค.) เป็นหน่วยงานหลัก

- การประชุมผู้บัญชาการสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองและหัวหน้าฝ่ายการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศของอาเซียน

(Meeting of the ASEAN Directors-General of Immigration Department and Heads of Consular Affairs Divisions of the Ministries of Foreign Affairs –DGICM) -ของไทยมีสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองและกรมการกงสุลเป็นหน่วยงานหลัก

การดำเนินการในรอบ SOMTC/AMMTC

ที่ประชุม SOMTC ครั้งที่ 2 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ เมื่อเดือนพฤษภาคม 2545 ได้เห็นชอบแผนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ (Work Programme to Implement the ASEAN Plan of Action to Combat Transnational Crime) ซึ่งระบุความร่วมมือในการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ 8 ด้าน รวมถึงการค้ามนุษย์

ในส่วนของการค้ามนุษย์ได้ระบุความร่วมมือดังนี้

¹ ปฏิญญาดังกล่าวเป็นข้อเสนอขึ้นมาจากการประชุมผู้บัญชาการสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองและหัวหน้าฝ่ายกงสุลของกระทรวงการต่างประเทศอาเซียน (DGICM)

การแลกเปลี่ยนข่าวสาร

- รวบรวมกฎระเบียบของประเทศสมาชิกเกี่ยวกับการลักลอบค้ามนุษย์ เพื่อนำไปสู่การจัดตั้งคลังข้อมูลในประเทศสมาชิกและใน ASEANWEB
- ศึกษาแนวโน้มและวิธีการปฏิบัติในการลักลอบค้ามนุษย์ในภูมิภาค โดยใช้ข้อมูลการศึกษาในระดับประเทศเป็นพื้นฐาน
 - สร้างจิตสำนึกของสาธารณชนในด้านระดับรากหญ้าเกี่ยวกับกฎระเบียบในเรื่องการลักลอบค้ามนุษย์ในภูมิภาค
 - จัดทำนามส่งเคราะห์ผู้ประสานงานในหน่วยงานด้านนโยบายและการบังคับใช้กฎหมายรวมทั้งสถาบันการศึกษาในประเทศสมาชิกอาเซียน และอำนวยความสะดวกในการสร้างเครือข่ายและการติดต่อระหว่างเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่ทำหน้าที่คล้ายคลึงกัน
 - ใช้ประโยชน์สูงสุดจากการสื่อสารโทรคมนาคมที่ทันสมัยในการแลกเปลี่ยนข้อมูลต่างๆ
- ความร่วมมือด้านกฎหมาย
 - ดำเนินการให้ชาชฎากรรมข้ามชาติที่เกี่ยวกับการลักลอบค้ามนุษย์เป็นความผิดทางอาญาในทุกประเทศสมาชิก
 - แลกเปลี่ยนข้อมูลและข่าวสารเพื่อให้นโยบายที่เกี่ยวข้องของประเทศสมาชิกมีความสอดคล้องกัน
 - ศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดทำความช่วยเหลือในเรื่องทางอาญาในระดับพหุภาคีและทวิภาคีเพื่ออำนวยความสะดวกในการจับกุม สอบสวน ดำเนินคดี เนรเทศ แลกเปลี่ยนพยาน แลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับพยานหลักฐาน การสอบสวนและการจับกุม
 - ประสานงานกับเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนด้านกฎหมาย (ASEAN Senior Law Officials Meeting – ASLOM) ในการปฏิบัติตาม ASEAN Legal Information Network System (LINKS)
- การบังคับใช้กฎหมาย
 - จัดทำแผนงานฝึกร่วมเพื่อต่อต้านการลักลอบค้ามนุษย์ โดยให้ประเทศสมาชิกจัดทำข้อเสนอโครงการต่อ SOMTC เพื่อรับรอง และเสนอให้สำนักเลขาธิการอาเซียนพิจารณาต่อไป
- การฝึกรวม
 - พัฒนาแผนงานฝึกรวมระดับภูมิภาคและจัดประชุมอย่างสม่ำเสมอเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการสอบสวน ฝึกระวัง ตรวจสอบ ติดตามและรายงานผล
 - พัฒนาแผนงานฝึกรวมระดับภูมิภาคสำหรับการดูแลภายหลังการส่งกลับ การฟื้นฟูและการคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อ

การเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กร

- ส่งเสริมเครือข่ายของหน่วยงาน/องค์กรในประเทศสมาชิกอาเซียน
 - เสริมสร้างการเชื่อมโยงระหว่างกลไกอาเซียนที่รับผิดชอบงานด้านการต่อต้านการค้ามนุษย์
- ความร่วมมือกับประเทศภายนอก

- ขอรับความช่วยเหลือจากประเทศคู่เจรจา องค์กรภูมิภาค องค์กรชำนาญพิเศษของสหประชาชาติและองค์กรระหว่างประเทศอื่นๆ ในเรื่องการต่อต้านการลักลอบค้ามนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านการแลกเปลี่ยนข่าวสารเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวและกิจกรรมขององค์กรข้ามชาติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้

การดำเนินงานในกรอบคณะกรรมการอาเซียนด้านสตรี

ได้มีการจัดทำโครงการ ASEAN - Australia Regional Cooperation to Prevent People Trafficking โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของหน่วยงานในการทำงานร่วมกันโดยการพัฒนานโยบายระดับภูมิภาค ในระยะแรกของโครงการจะเน้นการดำเนินโครงการใน 4 ประเทศที่มีปัญหามากที่สุด ได้แก่ ไทย ลาว กัมพูชา และเวียดนาม โครงการได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนเมษายน 2546 นอกจากนี้ รัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนยังได้ลงนามในปฏิญญาการจัดความรุนแรงต่อสตรีในภูมิภาคอาเซียนเมื่อเดือนมิถุนายน 2547

การดำเนินงานในกรอบ DGICM

ที่ประชุม DGICM ได้เสนอร่างปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก ซึ่งปฏิญญาดังกล่าวได้รับการรับรองจากที่ประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 10 ที่เวียงจันทน์ เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2547 แล้ว

นอกจากนี้ ที่ประชุม DGICM ยังได้หารือในประเด็นความร่วมมือต่างๆ ที่จะมีส่วนสนับสนุนการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ อาทิ การจัดตั้งเครือข่ายการเข้าเมืองของอาเซียน (ASEAN Immigration Network) การกระชับความร่วมมือด้านการป้องกันการปลอมแปลงเอกสารเดินทาง และการปรับปรุงกลไกการแลกเปลี่ยนข่าวสาร

บทบาทของไทยในกรอบอาเซียน

ไทยให้ความสำคัญต่อปัญหาการค้ามนุษย์ และได้แสดงบทบาทที่สำคัญในกรอบอาเซียน โดยภายใต้กรอบ AMMTC ไทยได้เป็นเจ้าภาพจัด ASEAN Workshop on Trafficking in Women and Children ณ เมืองพัทยา เมื่อวันที่ 26-28 มิถุนายน 2545 ที่ประชุมได้พิจารณาความคืบหน้าใน

การดำเนินการตามแผนการดำเนินงานฯ ในส่วนของการค้ามนุษย์ และกำหนดมาตรการเพื่อกระชับความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกภายใต้แผนการดำเนินงานดังกล่าว นอกจากนี้ ไทยยังให้สนับสนุนประเทศอื่นๆ ที่จัดการประชุม/สัมมนาในเรื่องดังกล่าวโดยการส่งผู้แทนไปเข้าร่วมด้วย

โครงการของอาเซียนด้านการต่อต้านการค้ามนุษย์ในปี 2548

อินโดนีเซียจะเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ “Workshop on Combating Trafficking in Persons Particularly Women and Children” ซึ่งอยู่ภายใต้แผนปฏิบัติการเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติของอาเซียน (Work Programme to Implement the ASEAN Plan of Action to Combat Transnational Crime) ในกรอบ AMMTC/SOMTC โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก Japan-ASEAN General Exchange Funds โครงการดังกล่าวอยู่ระหว่างการพิจารณาให้ความเห็นชอบจาก ASC (เดิมอินโดนีเซียวางแผนจะจัดในช่วงไตรมาสแรกของปี 2548 แต่อาจจะต้องเลื่อนไป เพราะยังรอผลการพิจารณาของ ASC)

การประชุมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมจากประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศคู่เจรจาต่างๆ ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการจัดการกับปัญหาการค้ามนุษย์ รวมทั้งทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับนิยามของคำว่าการค้ามนุษย์และเหยื่อของการค้ามนุษย์ ซึ่งจะนำไปสู่การเสริมสร้างศักยภาพให้กับหน่วยงานด้านการบังคับใช้กฎหมายของประเทศสมาชิก และส่งเสริมให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงภัยจากการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก ซึ่งเป็นอาชญากรรมข้ามชาติที่มีเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของมนุษย์ในภูมิภาค

กองอาเซียน 4
กรมอาเซียน
มิถุนายน 2548